

Inhoud

Voorwoord	7
1. Wie is de grootste?	9
2. Omkeren	25
3. Hij heeft je bij je naam geroepen	39
4. Ik ben ...	55
5. Papa	73
6. Trakteren	89
7. Kinderachtig?	105
Dankwoord	121
Literatuurlijst	123

Voorwoord

Toen mijn eerste boek, *Gij zult gelukkig zijn!*, uitkwam, dacht ik eerlijk gezegd dat het met mijn geloof wel goed zat. Ik had uren besteed aan studie in de Bijbel, ik had veel boeken gelezen en eindeloos gediscussieerd over het onderwerp ‘geluk in relatie tot geloof’. Toen dat stopte met het uitkomen van het boek, stokte ook mijn geloof vreemd genoeg. Ik kwam in een periode van vertwijfeling terecht en besepte dat ik eigenlijk al langer twijfels kende in mijn geloofsleven. Goed beschouwd is de periode van vertwijfeling begonnen aan het einde van mijn kindertijd en duurt deze tot op de dag van vandaag. We kunnen dus gerust spreken van een chronische twijfel. Geloven gaat gewoon niet vanzelf.

Als kind had ik geen enkele worsteling in mijn geloof in God. Het was eerder een vanzelfsprekendheid. We gingen wekelijks naar de kerk, we baden voor elke maaltijd, we lazen uit de Bijbel. Niets aan de hand. Ergens onderweg in mijn leven is die vanzelfsprekendheid verdwenen. Nu ik ouder ben geworden, loop ik tegen allerlei twijfels aan. Mijn geloof wordt aangevochten door cabaretiers, politici, door de media, door atheïstische wetenschappers, door mijn eigen gedachten, ja, zelfs door medechristenen. Moet je het geloof dan niet loslaten, hoor ik mijn atheïstische omgeving zeggen. Maar zo werkt het niet. Want tegelijkertijd bemerk ik dat het geloof mij niet loslaat. Of moet ik zeggen: God houdt mij in de greep. Ik houd van God en van al die prachtige verhalen en geschiedenissen uit de Bijbel.

Toch moet ik constateren dat ik in de ontwikkeling van een afhankelijk kind naar een onafhankelijke volwassene meer heb ver-

loren dan me lief is. Het rotsvaste vertrouwen, de onbevangingheid, het avontuurlijke ... het is weg. Zo is het leven. Langzaam maar zeker worden we in een competitieve wereld ingewijd die ons leert te presteren en die ons leert onze afhankelijkheid los te laten en af te wijzen. Het is een trend die we al eeuwen zien.

Maar ik mis die rust en zekerheid in mijn geloof. Was ik maar weer een kind! Gek genoeg gebruikt de Bijbel het 'kind' wel vaker als beeldspraak. Bijvoorbeeld om de goedheid van God uit te drukken: *Is er iemand onder jullie die zijn kind, als het om een brood vraagt, een steen zou geven? Of een slang, als het om een vis vraagt? Als jullie dus, ook al zijn jullie slecht, je kinderen al goede gaven schenken, hoeveel te meer zal jullie Vader in de hemel dan het goede geven aan wie hem daarom vragen.*² Of om ons verlangen naar geestelijke voeding en groei uit te drukken: *En verlang als pasgeboren zuigelingen naar de zuivere melk van het woord, opdat u daardoor groeit en uw redding bereikt.*³

Jezus leert ons zelfs dat we moeten worden als een kind. Die opdracht bleef maar in mijn gedachten rondzingen. Word als een kind! Als het gaat om geloven, verlang ik er intens naar weer als een kind te zijn. Wat wil en kan dat kind met al zijn eigenschappen ons eigenlijk leren als het gaat om geloven? Wat zegt het over God, die ons zijn kinderen noemt? Wat zegt het over onze communicatie met diezelfde God, die zich 'Papa' laat noemen? Hoe laten we het kind-zijn terugkomen in ons leven in een wereld die soms niet zo veel wil weten van God en Jezus Christus? Deze vragen stelde ik mezelf voor ik dit boek ging schrijven. Nu is het tijd om het kind te observeren en ervan te leren. Laten we op zoek gaan naar die kinderlijke eigenschappen die ons verder helpen te worden als een kind.

² Matteüs 7:9-11.

³ 1 Petrus 2:2.

1. Wie is de grootste?

Op dat moment kwamen de leerlingen Jezus vragen: 'Wie is eigenlijk de grootste in het koninkrijk van de hemel?' Hij riep een kind bij zich, zette het in hun midden neer en zei: 'Ik verzeker jullie: als je niet verandert en wordt als een kind, dan zul je het koninkrijk van de hemel zeker niet binnengaan. Wie zichzelf vernedert en wordt als dit kind, die is de grootste in het koninkrijk van de hemel.'⁴

'En al dat lijden dan, hè? Duizenden kinderen sterven per dag aan de honger, andere gaan dood in oorlogen die vaak worden uitgevochten in de naam van die God van jou!'

Het is nog maar zeven uur 's avonds en de Alpha-cursus, een kennismakingscursus met het christelijk geloof, is net begonnen. Ik heb nu al spijt. Spijt dat ik ja zei toen Tim me vroeg mee te doen in het team binnen onze kerk. Tim was zo overtuigend. Hij zei dat mijn geloof ervan zou groeien. Nu zit ik in aan tafel bij mensen die God zoeken en heb ik zojuist de sympathiek ogende man naast mij aangesproken, met als enig doel hem te vragen wat hem naar deze cursus heeft getrokken. Maar ik heb overduidelijk een verkeerde inschatting gemaakt. De man zit al minutenlang te razen en zijn atheïsme neemt steeds grotere vormen aan. De ene na de andere aanklacht wordt op mij afgevuurd. Een ader op zijn slaap klopt in een driftig tempo. De andere zoekers aan tafel knikken instemmend en ik voel me volslagen eenzaam.

'En die kerk dan! Die katholieke kerk. Tienduizenden kinde-

4 Matteüs 18:1-4.

ren zijn misbruikt in de afgelopen jaren. Die kerk, waar jij ook bij hoort, heeft gewoon weggekeken.'

'Ik ben protestant, meneer.' Een wanhopige poging om het ijs te breken, maar er is geen ijs meer. De hete adem van deze man doet al mijn pogingen om hem een positief beeld van het christelijk geloof te geven verdampen. Hij is nog niet klaar.

'Mijn vrouw is bij mij weggegaan voor een ander. En nu hoor ik dat ze samen met die vent gezellig op een kerkkoortje zit. Ik bleef alleen achter, mijn kinderen moeten leven zonder hun ouders samen.'

Ik blijf kijken naar de kloppende ader. Geen idee wat ik nog moet zeggen nu. Ik bid intern een heftig smeekgebed, waarin ik God vraag om een wijs woord.

'Eh, ik ... eh ...' stamel ik.

Nog geen gebedsverhoring tot nu toe.

De man tegenover mij heeft woorden genoeg.

'Bewijs het dan! Bewijs dan dat God er is. Ik daag je uit om het nu te bewijzen.'

'Sorry, ik kan het niet!' roep ik uit. 'Er valt niets te bewijzen, ik kan niets bewijzen.' Snel neem ik een hap lauwe macaroni.

Een tevreden glimlach verschijnt op zijn gezicht. Een blik van: ik wist het wel. Jij met je onnozelheid. Als puntje bij paaltje komt, heb je helemaal niets te onderbouwen.

Hij heeft gelijk. Mijn geloof is niet gegroeid, zoals Tim mij voorhield. Het is verschrompeld tot een klein hoopje opvattingen ... Ik heb deze man niets te vertellen.

Met een bonkend hoofd fiets ik 's avonds naar huis. Eenmaal thuisgekomen kijk ik traditiegetrouw even bij mijn slapende kinderen. Even een kus geven, ook al zijn ze te ver heen om het door te hebben. Joël ligt op zijn rug met zijn armpjes omhoog. Alsof een cowboy hem onder schot houdt en hij zich overgeeft. Het beeld laat me niet los. Zulke overgave ontroert me telkens weer bij kinderen.

Ik waan mezelf even God die neerkijkt op zijn hulpeloze schepsel en heb de tranen in mijn ogen. Kijkt God ook zo naar mijn leven, naar mijn gezwoeg zojuist bij de Alpha-cursus? Naar mijn dappere pogingen om Hem tevreden te stellen? Wat verlang ik ernaar even als dit kind te zijn. Even geen onzekerheid, geen geloofsworsteling, geen twijfel, maar veilig in Gods armen.

Ik ervaar een verlangen zoals alleen een psalm dat kan beschrijven:

*HEER, niet trots is mijn hart,
niet hoogmoedig mijn blik,
ik zoek niet wat te groot is
voor mij en te hoog gegrepen.*

*Nee, ik ben stil geworden,
ik heb mijn ziel tot rust gebracht.
Als een kind op de arm van zijn moeder,
als een kind is mijn ziel in mij.⁵*

Verlangen we hier niet allemaal naar: als een kind op de arm van je moeder liggen? Het blijft soms een verlangen. De realiteit van geloven is vaak niet deze rust, maar eerder onrust, onzekerheid, aanvechting. Dat is mijn ervaring.

De dagelijkse praktijk van een discipel

Hoe mooi Psalm 131 ook is, het is niet de dagelijkse praktijk van mijn geloofsleven. Misschien ook niet van het jouwe. Helaas. Geloven gaat je denk ik makkelijk af als je alleen met gelovige mensen omgaat. Het is niet moeilijk om halleluja te roepen als iedereen het roept. Het is niet moeilijk om je ogen te sluiten voor gebed als iedereen dit doet. Er is niets om je voor te schamen, als je maar net zo doet als de rest.

5 Psalm 131:1-2.

Tijdens een gesprek met een doorgewinterde atheïst, die zijn argumenten goed op een rijtje heeft, komt het er plots op aan. Als iemand je het vuur aan de schenen legt, waar sta je dan? Wat blijft er van je geloof over als je helemaal alleen overblijft in een atheïstische wereld? Of als het lijden je genadeloos treft? Zou jij de psalmen blijven zingen, blijven bidden? Zou jij een kerk bouwen voor God, ook al was je de enige bezoeker? Hoe staat het met jouw worsteling in het geloof, de worsteling van de onzekerheid die we kunnen ervaren?

De Britse theoloog Alister McGrath schreef ooit: ‘Geloof houdt feitelijk in dat je leeft in de veronderstelling dat bepaalde dingen waar en betrouwbaar zijn, in het volste vertrouwen dat ze inderdaad ook waar en betrouwbaar zijn en dat we eens met absolute zekerheid zullen *weten* dat ze waar en betrouwbaar zijn.’⁶ Nu ken ik mensen die nooit lijken te worstelen en die de absolute zekerheid van het geloof in God uitstralen en uitdragen. Ik lijk vaak vast te zitten in die eerste vorm, de fase van veronderstellen. Ik schreeuw het dan uit naar God en vraag om een teken. Maar het is vaak zo stil. En het blijft soms ook stil ...

Er is veel herkenning te vinden in het boek *De stilte van God* van Reinier Sonneveld, waarin de geloofsworsteling als volgt wordt omschreven: ‘Het kan op en neer gaan. Soms voelen we ons diep verbonden met God en soms is Hij zo ver weg dat we ons niet meer kunnen herinneren hoe dat ook alweer ging, geloven.’⁷ Het boek is troostend, omdat je beseft dat je niet de enige bent in deze worsteling en dat het ook geen worsteling van alleen deze tijd is, maar van alle tijden. Het ene moment zijn we inderdaad vol van de heilige Geest en is er geen twijfel over het bestaan van God. Het andere moment lijkt het alsof God compleet verdwenen is en kunnen we serieus in een gat van twijfel vallen. Net als je denkt het geloof te

6 McGrath, 1997, p. 18. (Uitgebreide bronvermeldingen van geraadpleegde boeken staan in de literatuurlijst achterin.)

7 Sonneveld, 2013, p. 11.

vatten en ervan vervuld te zijn, kun je zomaar in een periode van leegte terechtkomen, alsof je geestelijk in een kurkdroge woestijn zit, niet meer in staat om dat oude gevoel terug te pakken. Zo is het met geloven. Om gek van te worden.

Van klein naar groot

Er was een tijd dat het anders was. Toen ik kind was, speelde die hele deprimerende geloofsworsteling geen rol in mijn leven. Voor mij was de kindertijd over het algemeen een heerlijke tijd. Ik heb serieus moeite gehad met de periode na de basisschool, toen ik via het voortgezet onderwijs en mijn studententijd klaargestoomd werd voor het volwassen leven. Het leven als kind was een stuk zorgelozer. De kindertijd is voor mij synoniem met onbevangingheid. Voor mij en voor velen van ons was het de tijd van eindeloze zomervakanties, van buiten spelen, van vriendschap, van pure ongecompliceerdheid. Geen grote levensvragen, maar leven. Ik begrijp heel goed dat dit niet voor alle kinderen geldt. Er zijn ook kinderen die heel wat te piekeren hebben op jonge leeftijd. Kinderen die verlies hebben geleden of gepest worden.

Maar in mijn kindertijd had ik een rotsvast vertrouwen dat God mij te allen tijde beschermdde en dat Jezus in mijn leven hier op aarde nog zou terugkeren. Ik lag dan in mijn bed, een poster van Ajax en een van Doe Maar aan de muur, wat Donald Ducks onder mijn kussen, en fantaseerde over engelen die met trompetten voorbijvlogen. Ik kende maar één gebed, maar bad het iedere dag: 'Ik ga slapen, ik ben moe.' Maar telkens had dit simpele gebedslied een ongelofelijke lading en vond mijn kinderziel de rust om de dag af te sluiten. Piekeren kende ik niet, ik sliep gewoon. Al die verschrikkelijke dingen, zoals oorlogen en misbruik, die in naam van het geloof zijn uitgevoerd: ik had er geen idee van. Geen atheïst die mij ter verantwoording riep. Geen cabaretiers die mijn geloof de grond in stampten. Als er al eens iemand was die mij vroeg waarom ik in God geloofde, kon ik met één woord antwoorden:

‘Gewoon’ of ‘Zomaar’. Wat een geweldige tijd was dat! En dat ben ik dus ergens onderweg kwijtgeraakt ... Ik ben groot geworden.

De cabaretier en zanger Harrie Jekkers heeft het prachtige lied *Mijn ikken* geschreven. In dit lied blikt hij als veertigjarige terug op zijn leven en beziet het eerst vanuit het perspectief van zijn negenjarige ik en daarna vanuit zijn twintigjarige en zijn dertigjarige ik. Het gedeelte van zijn ik van negen jaar is verreweg het langste stuk van dit lied. Hij zingt over vrijheid, het leven als een kind in een paradijs. De tegenslagen in het leven zijn nog klein en te overzien. Voordat je het weet huppel je weer met je rood-oranje vlieger. Hij heeft alles mee, maar beseft niet hoezeer hij alles mee heeft. Zijn twintigjarige ik raakt vervuld met idealen en grootse dromen, terwijl zijn dertigjarige ik meer gaat gaan nuanceren en relativëren. Het is herkenbaar, het laat zien hoe we als mens veranderen in de loop der jaren. Er is echter één stukje in dit lied dat me altijd weer raakt, gezongen over zijn negenjarige ik:

*Maar het stomste van mijn ik van negen jaar is
Dat weet ik zeker, omdat ik hem goed ken
Het stomste wat-ie wil, met zijn kleine vrije wil
Hij wil groot zijn, net zo groot als ik nu ben⁸*

Dat is het grote dilemma. Als kinderen verlangen we ernaar groot te zijn, maar als we eenmaal groot zijn, kunnen we weer verlangen naar de onbevangenheid en vrijheid van het kind-zijn. Er lijkt echter geen weg terug.

Mezelf verhoogd, God verloren

Als we volwassen zijn, houdt het verlangen naar groot zijn niet op. Talentenjachten als de *The Voice of Holland* leggen feilloos bloot dat het verlangen naar grootsheid in ons zit. We kunnen ons iden-

⁸ Jekkers, Harrie (1992). ‘Mijn ikken’. Uit het cabaretprogramma *Met een goudvis naar zee*.

tificeren met de deelnemers, die hongeren naar aanbidding van een schare fans. Mensen die intens verlangen naar applaus en erkenning voor hun zangkunsten – terwijl de jonge deelnemers bij de *The Voice Kids* voornamelijk willen zingen.

Twitter kan ook iets van ons verlangen naar grootsheid laten zien. Natuurlijk gebruiken veel mensen dit medium om te netwerken, maar bij Twitter gaat het om followers. ‘Het woord ‘follower’ heeft een dubbelzinnige betekenis: volger en volgeling. Wie twitert is als een (religieus) leider en orakelt in korte spreuken,’⁹ zei een Nederlandse filosofe eens. Hoe meer volgelingen, hoe beter.

Het verlangen om groot te zijn gaat echter niet alleen om het najagen van een carrière of om het op een andere wijze maken in deze wereld. Het heeft ook te maken met worden als God. Het is God die in de Bijbel voortdurend wordt geassocieerd met grootsheid.¹⁰ Wij mensen verlangen er soms naar te worden als een god of in ieder geval te leven als God in Frankrijk. Maar God zelf raakt dan juist op de achtergrond.

De hang naar grootsheid is niet iets van alleen deze tijd of cultuur, maar van alle tijden en culturen. Het is de eerste desastreuze fout die de mens maakte volgens het bijbelboek Genesis. De eerste mens had ogenschijnlijk alles, net zoals een kind. De Amerikaanse theoloog Richard Foster zegt hierover: ‘Toch wilden ze meer. Ze probeerden beslag te leggen op een positie die hen tot Gods gelijke zou maken, zodat zij goed en kwaad zouden kennen. De zonde van het paradijs was de zonde van de macht. Ze wilden meer zijn, meer hebben en meer weten dan goed voor hen was. Ze waren niet tevreden met hun status als schepsel. Ze wilden goden zijn.’¹¹ Of je dit verhaal nu letterlijk neemt of niet, laat in ieder geval de boodschap duidelijk zijn: de mens in dit verhaal wil worden als God en

9 Jensen, 2011, p. 30.

10 Zie onder meer Psalm 35:27, 40:17, 48:2, 70:5, 77:14, 86:10, 96:4, 99:2, 104:1, 135:5, 138:5, 145:3 en 147:5.

11 Foster, 1997, p. 158.

is daar niet voor bestemd. ‘Ook wij verbergen ons voor God. Het streven naar macht verscheurt onze relatie met Hem. Ons koppige voornemen te doen wat wij willen, maakt Gods stem een ver geluid en zijn woord bijna onhoorbaar.’¹²

Het verlangen als God te worden, zit in onze natuur. Ga maar na. We claimen op van alles recht te hebben, zoals gezondheid, geluk, een carrière, gezonde kinderen of een leven gevrijwaard van onrecht en ongeluk. We claimen wraak als mensen ons iets aandoen. Er is soms maar weinig ruimte voor vergeving. We claimen schepping en plooiën het leven zoals we willen en kunnen, soms zonder nog na te denken over de gevolgen. Ook in onze christelijke kerk heb ik de afgelopen jaren veel verlangen naar grootsheid gezien. Denk alleen al aan de stellige overtuiging dat mensen precies weten wat de Bijbel bedoelt. Of de stellige overtuiging bij de juiste kerk te horen. En wij christenen lijken soms meer te gaan voor eigen eer dan voor Gods eer.

Ook op godsdienstig vlak kan er dus verlangen naar grootsheid zijn. In het boek *De vrijgevige God* van Tim Keller wordt dit mooi zichtbaar gemaakt. Het gaat over de gelijkenis van de verloren zoon.¹³ Van oudsher is er altijd veel aandacht geweest voor de jongste zoon. Het verhaal draagt vaak de naam ‘De verloren zoon’. Maar deze gelijkenis wordt aan farizeeën verteld, mensen die in de tijd van Jezus prat gingen op hun deugdzaamheid en godsdienstigheid. De oudste zoon is een verwijzing naar heel godsdienstige mensen die eigenlijk God zijn kwijtgeraakt. Niet door hun spectaculaire zonden, maar juist door heel goed te doen en zich daarmee boven andere mensen te plaatsen. ‘We zien bij de oudste zoon ook een sterk gevoel van superioriteit. Hij wijst erop hoeveel beter zijn eigen morele staat van dienst is dan die van de hoerenloper. Met

¹² Idem, p. 159.

¹³ Lucas 15:11-32. *De vrijgevige God* (Keller, 2012) is een van de beste christelijke boeken die ik heb gelezen. Het legt juist de nadruk op de oudste zoon, om wie dit verhaal eigenlijk draait.